

KS. ARKADIUSZ DOMASZK SDB

UDZIAŁ KOADIUTORÓW – BRACI ZAKONNYCH W NAUCZYCIELSKIM ZADANIU KOŚCIOŁA

WSTĘP

Zakonnicy, tak jak wszyscy inni wierni, od momentu chrztu stają się uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego posłannictwa Chrystusa¹. Uczestnictwo osób zakonnych w prorockiej misji Kościoła łączy się z obowiązkiem i wrodzonym prawem Kościoła do przepowiadania Ewangelii wszystkim narodom². Towarzystwo św. Franciszka Salezego włącza się w różnorodne kościelne zadania nauczycielskie. Towarzystwo jest w Kościele instytutem zakonnym kleryckim na prawie papieskim, oddającym się dziełom apostołskim³. Członkami Instytutu (inaczej salezjanami) są duchowni i laicy⁴. Ci ostatni, bracia zakonnici, zwani są w tradycji salezjańskiej koadiutorami.

¹ Por. *Codex Iuris Canonici, auctoritate Joannis Pauli PP, promulgatus, Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 (dalej KPK 1983), kan. 204 § 1.

² Por. KPK 1983, kan. 747 § 1. Zagadnienie ewangelizacji por. Paweł VI, Adhortacja *Evangelii nuntiandi*, 8 XII 1975, AAS 68 (1976), s. 5–76, nr 69. Problematyka ta łączy się z nową ewangelizacją, czyli z nowymi formami głoszenia Ewangelii, por. Jan Paweł II, Adhortacja posynodalna o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie *Vita consecrata*, 25 III 1996, AAS 88 (1996) s. 377–486, nr 81.

³ Por. *Konstytucje i regulaminy ogólne Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, Rzym 1986, Konst. nr 4; prawo własne salezjanów składa się z dwóch zbiorów, przy odniesieniach do Konstytucji używam skrótu Konst., przy cytacjach Regulaminów ogólnych stosuję skrót Reg.Og. Zamiennie z pełną nazwą „Towarzystwo św. Franciszka Salezego” używam nazwy skróconej „Towarzystwo Salezjańskie”. O formie prawnej Towarzystwa Salezjańskiego, por. także KPK 1983, kan. 588, 589, 675 § 1.

⁴ Por. Konst. nr 4.

„Życie zakonne laickie, zarówno dla mężczyzn, jak i dla kobiet, stanowi w całej pełni stan profesji rad ewangelicznych”⁵. Zatem powołanie zakonne jest pełne i niezależne od sakramentu święceń⁶. Zasadnicza równość zakonna nie przeszkadza w rozróżnianiu duchownych zakonnych od braci zakonnych⁷. Udział w nauczycielskim zadaniu Kościoła w poniższym opracowaniu zostanie odniesiony do koadiutorów, którzy nie są naznaczeni sakramentem święceń.

Celem artykułu jest zgłębienie zagadnienia, czy koadiutorzy mogą i czy powinni podejmować misję nauczycielską Kościoła w wielorakich jej postaciach. Kwestia ta zostanie rozważona w odniesieniu do treści księgi trzeciej Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Poszukiwanie możliwości udziału salezjańskich braci zakonnych w zadaniu nauczycielskim obejmie głównie: posługę słowa Bożego, działalność misyjną Kościoła, wychowanie katolickie oraz oddziaływanie przez współczesne środki społecznego przekazu.

1. POSŁUGA SŁOWA BOŻEGO

Pośród różnych form szerzenia orędzia chrześcijańskiego prawodawca kościelny wskazuje najpierw na posługę słowa Bożego, którą stanowią głównie kaznodziejskie głoszenie słowa (przepowiadanie) oraz nauczanie katechetyczne. W gronie osób współodpowiedzialnych za te zadania znajdują się osoby konsekrowane. Kanon 758 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. stanowi: „Członkowie instytutów życia konsekrowanego, na mocy własnego poświęcenia się Bogu, w sposób szczególny dają świadectwo Ewangelii i są w odpowiedni sposób powoływani przez biskupa do świadczenia pomocy w głoszeniu Ewangelii”. Przytoczony kanon wskazuje przede wszystkim na konsekrację, która prowadzi do dawania świadectwa, do bycia znakiem Boga i Królestwa Bożego⁸.

Pierwszoplanowy wymiar świadectwa rozszerza możliwość dodatkowego zaangażowania braci zakonnych przez biskupa. Może on powołać i posłać ich do określonych zadań posługi słowa. Można mówić o ich obowiązku świadczenia o Ewangelii, ale bez akceptacji biskupa wszelka zewnętrzna aktywność nie jest ich własnym uprawnieniem, inaczej niż u duchownych⁹.

⁵ Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, 28 X 1965, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, tekst polski, Poznań 2002, s. 264–275, nr 10. O stanie zakonnym, por. Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 21 XI 1965, w: *Sobór Watykański II...*, s. 105–170, nr 43. Por. także KPK 1983, kan. 588.

⁶ Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, Kraków 1988, s. 250nn.

⁷ O odrębności braci zakonnych, por., *Vita consecrata*, nr 60.

⁸ Por. KPK 1983, kan 573 § 1.

⁹ Por. *Commento al Codice di Diritto Canonico*, a cura di P.V. Pinto, Roma 1985, s. 477.

1.1. Przepowiadanie słowa Bożego

Prawodawca kościelny nie zdefiniował terminu „przepowiadania”. Pojęcie to można scharakteryzować jako ustny przekaz żywego słowa Bożego¹⁰. Dotyczy więc głoszenia kaznodziejskiego. Na relacje braci zakonnych wobec funkcji kaznodziejskich wskazują głównie kanony: 765–767 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.

W pierwszym z nich, tj. 765, prawo ujmuje jeden tylko aspekt. Jeśli przepowiadanie ma miejsce w kościołach i kaplicach zakonników, to wymagana jest zgoda przełożonego zakonnego, właściwego według konstytucji¹¹. Norma ta nie wskazuje na aktywną rolę braci zakonnych w przepowiadaniu. Dotyczy ona zakonników jako odbiorców głoszonego słowa.

Na pozytywny i zarazem czynny udział laików-zakonników w przepowiadaniu słowa Bożego wskazuje kan. 766 Kodeksu z 1983 r.: „Świeckich można dopuścić do przepowiadania w kościele lub kaplicy, jeśli w określonych okolicznościach domaga się tego konieczność, albo gdy to w szczególnych wypadkach zaleca pożytek, zgodnie z przepisami wydanymi przez Konferencję Episkopatu i z zachowaniem przepisu kan. 767 § 1”. Należy stwierdzić, że koadiutorzy salezjańscy mogą być dopuszczeni do przepowiadania w kościołach i kaplicach. Pozytywne wskazanie kan. 766 jest istotną nowością na polu kanonicznym, której nie pomniejsza obwarowanie określonymi warunkami¹².

Dyskusja wokół tego kanonu prowadzi do wniosku, że możliwość przepowiadania przez braci zakonnych różni się istotnie od prawa biskupów oraz uprawnień prezbiterów i diakonów. Aktywne przepowiadanie słowa Bożego przez braci zakonnych jest udziałem w misji kościelnej. Ponieważ nie jest to ich „zwyczajna” posługa, dlatego domaga się umocowania prawnego. Wymaga akceptacji ze strony władzy kościelnej. Prawodawca kościelny w kan. 766 stanowi, że świeckich można dopuścić do przepowiadania. Owo dopuszczenie oddaje słowo „możliwość” lub „możność”¹³. Wydaje się, że jest to zwykłe pozwolenie lub zgoda odpowiedniego przedstawiciela władzy kościelnej¹⁴.

¹⁰ Por. Z. Adamek, *Homiletyka*, Tarnów 1992, s. 95.

¹¹ Brak wyraźnego odniesienia się w Konstytucjach salezjańskich do tej kwestii sugeruje, że odnośną osobą jest przełożony lokalny, tzw. dyrektor domu.

¹² Por. J.A. Fuentes, *Introducción y comentario*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, ed. A. Marzoa, J. Miras y R. Rodríguez-Ocaña, vol. III/1, Pamplona 1997, s. 107–108.

¹³ P. Urso, *Il ministero della parola divina: predicazione e catechesi (can. 781–792)*, w: *Gruppo italiano docenti di diritto canonico – La funzione di insegnare della Chiesa*, XIX Incontro di studio passo della Mendola – Trento, 29 VI–3 VII 1992, Milano 1994, s. 35; T. Vanzetto, *Predicazione dei laici nelle chiese e negli oratori. Commento alle delibere CEI*, QDE 3 (1990) nr 1, s. 132; E. Zanetti, *I laici possono predicare e insegnare nella Chiesa?*, QDE 2 (1989) nr 1, s. 268–270; G. Feliciani, *La prédication des laïcs dans le code*, AC 31 (1988), s. 125–127.

¹⁴ Por. J.A. Fuentes, dz.cyt., s. 89. 110–111; J. Dyduch, *Udział świeckich w misji prorockiej Chrystusa i Kościoła*, RTK 35 (1988) z. 5, s. 12. O naturze tej „misji”, por. także E. Signorile, *La*

Instrukcja z 1997 r., dotycząca współpracy świeckich w posłudze kapłanów, określa, „że w żadnym przypadku nie może tu być mowy o prawie własnym, jakie przysługuje biskupom, ani o uprawnieniu, jakie mają kapłani lub diakoni”¹⁵. Na bazie ogólnej zdolności do podjęcia przepowiadania opiera się konkretne pozwolenie władzy kościelnej, ale nie jest to prawo własne laikatu¹⁶. Przepowiadanie braci zakonnych w kościołach i kaplicach nie może być postrzegane jako nauczanie prywatne – nie przemawiają tylko we własnym imieniu¹⁷. Omawiane pozwolenie może pośrednio wynikać z nadania urzędu w Kościele albo być bezpośrednio udzielone do określonych wydarzeń, być terminowe lub bezterminowe¹⁸.

Przepowiadanie, o którym mówi kan. 766 Kodeksu z 1983 r., odnosi się do określonych miejsc świętych. Gdy dokonuje się w kościołach i kaplicach, nabiera oficjalnego i publicznego charakteru¹⁹. Również ten aspekt wskazuje na wymóg akceptacji ze strony osób sprawujących władzę w Kościele. Analizowany kanon nie odnosi się do możliwości przepowiadania osób zakonnych poza miejscami świętymi. Poza nimi mogłaby zaistnieć posługa słowa w wykonaniu koadiutorów²⁰, np. w domach prywatnych podczas spotkań modlitewnych, w trakcie procesji religijnych na placach i ulicach, Drodze krzyżowej, ludowych nabożeństwach maryjnych itd.²¹. Na mocy kan. 772 § 1 Kodeksu z 1983 r. wydanie dokładniejszych norm dotyczących przepowiadania świeckich (braci zakonnych) poza kościołami i kaplicami leży w kompetencji biskupa diecezjalnego. Wymagana jest także zgoda duszpasterza, który kieruje daną parafią czy grupą wiernych²².

Biskup diecezjalny daje przyzwolenie braciom zakonnym na przepowiadanie. Kanon 766 Kodeksu z 1983 r. odnosi pozwolenie (biskupa) do norm wydanych przez Konferencję Episkopatu. „Kan. 766 stanowi ponadto, że należy zawsze po-

predicazione dei laici e il divieto d'omelia, Roma 1994, s. 89; E. Zanetti, *I laici nel munus docendi della Chiesa*, w: *I laici nella ministerialità della Chiesa, XXVI Incontro di Studio Centro Dolomiti „Pio X” – Borca di Cadore 28 giugno–3 luglio 1999*, a cura di Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico, Milano 2000, s. 205–206.

¹⁵ Dokument międzydykasterialny, *Ecclesiae de mysterio*, 15 VIII 1997, „L'Osservatore Romano” 12 (1998), art. 2 § 3.

¹⁶ Por. J.A. Fuentes, dz.cyt., s. 108–109; F. Coccopalmerio, *Il ministero del parroco nel nuovo Codice*, OP 33 (1985) nr 5, s. 30; G. Feliciani, *La predicazione dei laici nel Codice del 1983*, w: *Las relaciones entre la Iglesia y el Estado*, Madrid 1989, s. 887–889. Por. także L. Gerosa, *Prawo Kościoła. Podręczniki teologii katolickiej* (Amateca), t. 12, Poznań 1999, s. 118.

¹⁷ Por. E. Zanetti, *I laici possono predicare...*, s. 270.

¹⁸ Por. J.A. Coriden, *Introduction and commentary*, w: *New commentary of the Code of Canon Law*, ed. J.P. Beal, J.A. Corriden, T.J. Green, New York–Mahwah 2000, s. 927.

¹⁹ Por. tamże.

²⁰ Por. J.A. Fuentes, dz.cyt., s. 110. Por. także: „Świeckich dopuszcza się do przepowiadania poza liturgią w kościele lub kaplicy, po uprzednim pozwoleniu ordynariusza. Warunek ten nie odnosi się do wystąpień w innych pomieszczeniach, o czym decyduje proboszcz”. *Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995–2000. Statuty i aneksy*, Przemysł 2000, statut 241.

²¹ Por. T. Vanzetto, dz.cyt., s. 131.

²² Por. tamże, 131–132; G. Feliciani, *La predicazione dei laici...*, s. 885.

stepować *iuxta Episcoporum conferentiae praescripta*. W tej ostatniej klauzuli cytowany kanon wskazuje zasadniczą podstawę, na jakiej ma się opierać rozeznanie rzeczywistej »konieczności« lub »użyteczności« w konkretnych przypadkach, jako że wspomniane przepisy Konferencji Episkopatu, które muszą uzyskać *recognitio* Stolicy Apostolskiej, winny wymieniać stosowne kryteria rozeznania, aby pomóc biskupowi diecezjalnemu w podejmowaniu właściwych decyzji duszpasterskich, związanych z samą naturą urzędu biskupiego²³.

Dopuszczenie braci zakonnych do przepowiadania warunkuje konieczność albo w szczególnych przypadkach pożytek. Oba warunki podkreślają wyjątkowość udzielenia pozwolenia na głoszenie Ewangelii – w myśl kan. 766 Kodeksu z 1983 r.²⁴. Pierwszy z nich – konieczność – łączy się zwłaszcza z brakiem szafarzy²⁵, a tym samym ze stratami duchowymi po stronie wiernych. Kolejny wymóg – pożytek, dotyczy szczególnych przypadków, jest sytuacją okazyjną. Jest to przepowiadanie pomocnicze z okazji np. szczególnych rocznic w społeczności, wizyty misjonarzy świeckich (koadiutorów) we wspólnocie, czy też reprezentantów (koadiutorów) różnych form apostołstwa, ćwiczeń duchowych, rewizji życia religijnego, wieczorów modlitewnych, itd.²⁶.

Przyzwolenie na przepowiadanie braci zakonnych w kościołach i kaplicach wyklucza głoszenie homilii, która jest zarezerwowana dla kapłanów i diakonów. Świeccy, na mocy kan. 767 § 1 Kodeksu z 1983 r., nie mogą głosić homilii. Przepowiadanie świeckich (koadiutorów) przed lub po Mszy św. albo w innym kontekście liturgicznym (sprawowanie sakramentów czy sakramentaliów, nabożeństwa liturgii Słowa, Liturgia Godzin) jest dopuszczalne, ale nie może mieć miejsca w trakcie liturgii eucharystycznej²⁷. Rezerwację homilii dla duchownych w trakcie Mszy św. potwierdzają nadto dokumenty II Synodu Plenarnego w Polsce. „Homilia jest własną czynnością wyświęconych sług słowa: biskupa, kapłana i diakona”²⁸.

Dyspozycja kan. 767 § 1 w Kodeksie z 1983 r. rodziła problemy interpretacyjne. Dlatego skierowano do Papieskiej Komisji Autentycznej Interpretacji Kodeksu Prawa Kanonicznego pytanie: „Czy biskup diecezjalny może dyspensować

²³ *Ecclesiae de mysterio...*, art. 2 § 3. Zestawienie przepisów wydanych przez różne Konferencje Episkopatu, które odnoszą się do kan. 766, por. J.T. Martin De Agar, *Note sul diritto particolare delle Conferenze Episcopali*, „*Ius Ecclesiae*” 2 (1990) nr 2, s. 602–603. Na terenie Polski, por. *Wskazania Episkopatu Polski w sprawie udziału katolików świeckich w wykonywaniu posługi słowa*, „*Miesięcznik Pasterski Płocki*” 72 (1987) nr 6–8, s. 247–248.

²⁴ Por. *Ecclesiae de mysterio...*, art. 2 § 3.

²⁵ Por. KPK 1983, kan. 230 § 3; L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, t. II, Roma 1996, s. 18; G. Feliciani, *La predicazione dei laici...*, s. 886–887.

²⁶ Por. J.A. Coriden, dz.cyt., s. 928; P. Urso, dz.cyt., s. 35–36; E. Zanetti, *I laici possono predicare...*, s. 270; H. Stawniak, *Udział małżonków-rodziców w kościelnej posłudze nauczania*, PK 37 (1994) nr 1–2, s. 167; D. Bourgeois, *Duszpasterstwo Kościoła*, Poznań 2001, s. 373–374.

²⁷ Por. L. Gerosa, dz.cyt., s. 117; *Wskazania Episkopatu Polski...*, nr 4.

²⁸ *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*, Poznań 2001, s. 206.

od przepisu kan. 767 § 1, który rezerwuje głoszenie homilii kapłanowi lub diakonowi?”. Odpowiedź Komisji była bardzo krótka i negatywna²⁹. Wydaje się, że nie dopuszcza ona żadnych wyjątków w odniesieniu do głoszenia homilii przez nieduchownych podczas Mszy św.

Niemożliwość dyspensowania od zarezerwowania homilii dla kapłanów i diakonów potwierdza *Instrukcja o współpracy świeckich w posłudze kapłanów* z 1997 r. Dokument wnosi nowość interpretacyjną, ponieważ wskazuje na inną płaszczyznę rozumienia tego prawa. „Nie jest bowiem istotne to, że ktoś posiada ewentualnie większą zdolność przemawiania lub zdobył lepsze przygotowanie teologiczne, ale fakt, iż funkcja ta jest zastrzeżona dla osoby, która otrzymała sakrament święceń, przez co nawet biskup diecezjalny nie ma prawa dyspensować od tego przepisu kanonicznego, jako że nie jest to ustawa czysto dyscyplinarna, lecz dotycząca funkcji nauczania i uświęcania, ściśle ze sobą powiązanych”³⁰. Fakt przyjęcia święceń uprawnia do połączonych funkcji nauczania i uświęcania w Kościele. Kapłan lub diakon, w konkretnym odniesieniu liturgicznym, obrazują osobę Chrystusa nauczającego w zgromadzeniu³¹.

Przepowiadanie może wyrażać się w formie dialogowanej. „Możliwość »dialogu« podczas homilii może być czasem roztropnie wykorzystywana przez kapłana sprawującego Mszę św. jako forma objaśnienia, co jednak nie oznacza złożenia na innych obowiązku głoszenia słowa”³². Do kapłana należy głoszenie homilii, również w formie dialogu.

Nie wyklucza się innych wystąpień koadiutorów w trakcie Mszy św. Po krótkiej homilii świętego szafarza dopuszczalne jest zabranie głosu przez zakonnika, który daje swoje świadectwo wiary w relacji do tekstów świętych czy niektórych specyficznych problemów³³. „Dopuszczalne jest wprowadzenie do liturgii krótkiego komentarza, pozwalającego ją lepiej zrozumieć, a także – w wyjątkowych przypadkach – ewentualnych świadectw, które powinny być zawsze dostosowane

²⁹ D. „*Utrum Episcopus dioecesanus dispensare valeat a praescripto can. 767 § 1, quo sacerdoti aut diacono homilia reservatur*”. R. Negative, Pontificia Commissio ad Codicis Canones Authenticæ Interpretandos, Responsiones ad proposita dubia, 26 V 1987, AAS 79 – II (1987), s. 1249.

³⁰ *Ecclesiae de mysterio...*, art. 3 § 1. Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, 19 III 1999, Tarnów 1999, s. 32; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, 4 VIII 2002, Poznań 2002, nr 20. Przekroczenie zastrzeżenia głoszenia homilii dla prezbiterów i diakonów może nosić znamiona przestępstwa nielegalnego sprawowania zadania kapłańskiego lub innej świętej posługi, por. KPK 1983, kan 1384.

³¹ Por. G. Siwek, *Czym ma być homilia?*, „Tygodnik Powszechny” 29 (1999), s. 11; *Instrukcja Kapłan...*, nr 9.

³² Por. *Ecclesiae de mysterio*, dz.cyt., art. 3 § 3. Por. także M. Rivella, *La riserva dell’omelia ai ministri ordinati. Senso ed estensione del disposto del can. 767 § 1*, QDE 11 (1998), s. 380–381. O homilii dialogowanej w liturgii, por. także A. Meneghetti, *I laici fanno liturgia?*, Torino 1989, s. 48–51.

³³ Por. L. Chiappetta, dz.cyt., t. II, s. 20.

do przepisów liturgicznych i składane podczas liturgii eucharystycznych sprawowanych ze szczególnych okazji (np. dzień seminarium, dzień chorego itp.), jeśli rzeczywiście mogą one być przydatne do zobrazowania homilii wygłoszonej jak zwykle przez celebransa. Te komentarze i świadectwa nie powinny przybierać takiej formy, która zatarałaby różnicę między nimi a homilią³⁴. Jeszcze bardziej wskazanym terminem na tego rodzaju przepowiadanie jest koniec Eucharystii, przed rozesłaniem wiernych³⁵ albo przygotowanie do Mszy św., tj. przed rozpoczęciem liturgii.

Na skutek braku duchownych albo innych poważnych utrudnień wierni nie zawsze mogą uczestniczyć w Eucharystii. Dlatego w przypadku nieobecności kapłana Kościół dopuszcza możliwość niedzielnych celebracji, które sprawują wierni świeccy, więc również koadiutorzy. Dokument Kongregacji Kultu Bożego *Christi Ecclesia* z 1988 r., określający zasady rządzące tymi nabożeństwami, odnosi się również do homilii³⁶. W trakcie celebracji słowa Bożego przewodniczący, brat zakonny, może podać uczestnikom spotkania wyjaśnienia dotyczące odczytanych lektur. Dyrektorium *Christi Ecclesia*, przypominając o rezerwacji homilii dla kapłanów i diakonów, stwierdza, że wskazane jest, aby homilię przygotował proboszcz, a następnie przekazał ją do odczytania przez moderatora wspólnoty³⁷.

Oprócz homilii należy wskazać inne formy przepowiadania, takie jak: rekolekcje, misje święte, kazania, konferencje itp. „Proboszczowie zgodnie z zarządzeniem biskupa diecezjalnego powinni w pewnych okresach organizować to przepowiadanie, które nazywa się rekolekcjami i świętymi misjami, lub inne formy przepowiadania dostosowane do miejscowych potrzeb”³⁸. Czasem wskazanym na rekolekcje są „pewne okresy”, przez co należy rozumieć przede wszystkim Adwent i Wielki Post³⁹.

Forma rekolekcyjna czy misyjna w dużej mierze opiera się na posłudze obcych duchownych. Czy jest to jedyna grupa osób podejmujących takie zadanie duszpasterskie? Wydaje się, że byłoby to zbyt dużym uproszczeniem. Raczej należy tu mówić o zadaniu, jakie powinien podjąć cały rekolekcyjny (misyjny) zespół osób, składający się również z osób konsekrowanych, alumnów seminarium i osób świeckich⁴⁰. Zatem inne formy przepowiadania, które nie łączą się z Eucha-

³⁴ *Ecclesiae de mysterio...*, art. 3 § 2.

³⁵ Por. L. Chiappetta, dz.cyt., t. II, s. 20.

³⁶ Congregatio pro Cultu Divino, *Christi Ecclesia*, 2 VI 1988 r., w: *Enchiridion Vaticanum. Documenti ufficiali della Santa Sede 1988–1989*, t. 11, Bologna 1992, s. 442–469.

³⁷ Por. tamże, nr 43. O zaleceniu liturgii słowa, gdy nie można uczestniczyć we Mszy św., por. KPK 1983, kan 1248 § 2.

³⁸ KPK 1983, kan 770.

³⁹ Por. E. Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 3, Warszawa 1986, s. 32.

⁴⁰ Por. G. Siwek, *Misje ludowe w teorii i praktyce Kościoła*, Kraków 1999, s. 191–200.

rystią, mogą być głoszone przez koadiutorów. Szczegóły powinno regulować prawo partykularne⁴¹.

Prawo własne Towarzystwa św. Franciszka Salezego nie stanowi norm dotyczących przepowiadania w wydaniu koadiutorów. Na równi z kapłanami-salezjanami, uczestniczą w misji ewangelizacyjnej Towarzystwa Salezjańskiego, skierowanej zwłaszcza do młodzieży⁴². Koadiutorzy mogą uczestniczyć we wszystkich posługach (*ministeriach*), które są otwarte w Kościele dla osób świeckich⁴³. Tym samym salezjańscy bracia zakonnici nie są wykluczeni od przepowiadania, jeśli są takie potrzeby.

1.2. NAUCZANIE KATECHETYCZNE

Posługa słowa Bożego obejmuje dwie zasadnicze formy: przepowiadanie i nauczanie katechetyczne. O odrębności katechezy stanowi jej cel i forma. To katecheza ma sprawiać, by wiara chrześcijan stawała się żywa, wyraźna i czynna⁴⁴. Katecheza jest systematycznym i całościowym wychowaniem w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych⁴⁵. Forma katechetyczna nie jest głoszeniem misyjnym, homiletycznym czy teologicznym⁴⁶.

Prawodawca kościelny wskazuje, że systematyczny i całościowy przekaz wiary jest obowiązkiem wszystkich wiernych: duszpasterzy, osób konsekrowanych i świeckich; jest to odpowiedzialność całego Ludu Bożego. Kan. 774 § 1 Kodeksu z 1983 r. stanowi: „Troska o katechezę, pod kierownictwem prawowitej władzy kościelnej, należy do wszystkich członków Kościoła, w części każdemu właściwej”.

Cytowany kanon łączy katechezę z zaangażowaniem całej wspólnoty chrześcijańskiej, ale „w części każdemu właściwej”. Oznacza to, że obowiązek katechizowania w różnym stopniu spoczywa na wiernych: „poszczególne jednak członkowie Kościoła mają zróżnicowane obowiązki, wypływające z powołania

⁴¹ Por.: „Wyłaszanie konferencji religijnych w kościołach lub kaplicach poza Mszą św. lub nabożeństwem przez osoby świeckie, które posiadają formację teologiczną, może się odbywać po uprzednim uzyskaniu zgody miejscowego biskupa diecezjalnego”. *Wskazania Episkopatu Polski...*, dz.cyt., nr 5.

⁴² Por. Konst. nr 26, 34, 41.

⁴³ Por. *Il salesiano coadiutore. Storia, identità, pastorale vocazionale e formazione*, Roma 1989, s. 173–175.

⁴⁴ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna instrukcja katechetyczna*, 11 IV 1971, AAS 64 (1972) s. 97–176, nr 17. Osiągnięcie wiary jako żywej, wyraźnej i czynnej, wpisane jest w aktualny Kodeks, por. KPK 1983, kan 773.

⁴⁵ Por. Jan Paweł II, Adhortacja *Catechesi tradendae*, 16 X 1979, Warszawa 1980, nr 18.

⁴⁶ Por. *Ogólna instrukcja katechetyczna...*, nr 17.

każdego z nich”⁴⁷. Wspólne, choć zróżnicowane, zaangażowanie w katechezę znajduje swoje odbicie w odnowionych obrzędach sprawowania poszczególnych sakramentów.

Osoby konsekrowane wplatają się w katechetyczną misję całego Kościoła. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. wskazuje na nich jako pomocników proboszcza⁴⁸. Nadmienić można, że w historii Kościoła zakonnicy i zakonnice brali żywy i owocny udział w katechizacji. Wiele rodzin zakonnych powstało specjalnie w celu nauczania chrześcijańskiego młodzieży⁴⁹. Teraźniejszość również wymaga wkładu wspólnot zakonnych, aby „zechciały poświęcić maksimum zdolności i możliwości szczytnemu dziełu katechizacji”⁵⁰.

Oryginalny wkład braci zakonnych wynika z „publicznego świadectwa ich konsekracji”⁵¹. Ten specyficzny stan jest darem dla całej wspólnoty Kościoła. Zarazem uzdolnia do wielkiej aktywności katechetycznej i to w duchu określonego instytutu czy stowarzyszenia. „Charyzmaty założycielskie nie pozostają na marginesie, jeśli zakonnicy podejmują zadanie katechetyczne. Zachowując nienaruszony własny charakter katechezy, charyzmaty różnych wspólnot zakonnych nadają temu wspólnemu zadaniu własne akcenty, często o wielkiej głębi religijnej, społecznej i pedagogicznej. Historia katechezy pokazuje żywotność, jaką te charyzmaty nadały działalności wychowawczej Kościoła”⁵².

Charyzmat salezjański bardzo wyraźnie łączy się z posługą katechetyczną. „»Towarzystwo to u swego początku było zwykłym katechizmem«. Również i dla nas ewangelizacja i katecheza stanowią podstawowy wymiar naszego posłannictwa”⁵³. Wychowanie do wiary, zwłaszcza ludzi młodych i środowisk ludowych, często ma miejsce w parafiach. Salezjanie (kapłani i koadiutorzy), w odpowiedzi na potrzeby kościołów partykularnych, katechizują w środowiskach parafialnych. „Niech docenia (wspólnota zakonna) znaczenie katechezy systematycznej dla wszystkich i dąży do pozyskania tych, którzy stoją z dala”⁵⁴.

Możliwości udziału braci zakonnych w katechizacji nie zamykają się w obrębie parafii. Prawodawca nakłada obowiązki na przełożonych zakonnych. „Przeło-

⁴⁷ *Catechesi tradendae...*, nr 16. Por. E. Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 3, dz.cyt., s. 37; J. Syryjczyk, *Przepowiadanie słowa Bożego i nauczanie katechetyczne według norm nowego prawa kościelnego*, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, Warszawa 1985, s. 135.

⁴⁸ Por. KPK 1983, kan 776.

⁴⁹ Por. *Catechesi tradendae...*, nr 65.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, 15 VIII 1997, Poznań 1998, nr 228.

⁵² Tamże, nr 229.

⁵³ Konst., nr 34.

⁵⁴ Reg.Og., nr 26; por. Konst., nr 42. Przygotowanie do pracy katechetycznej jest częścią formacji początkowej koadiutorów, por. Towarzystwo Salezjańskie Inspektoria św. Wojciecha, *Dyrektorium Inspektorialne*, Piła 2005, nr 103.

zeni zakonów i stowarzyszeń życia apostołskiego winni zatroszczyć się o to, ażeby w ich kościołach, szkołach lub w innych zakładach, w jakikolwiek sposób im powierzonych, pilnie prowadzono katechizację”⁵⁵. Taka sytuacja otwiera wiele możliwości pracy katechetycznej braci zakonnych opierających się na różnych zakonnych dziełach własnych. „Należy zachęcać, aby wspólnoty zakonne, podejmujące się w naszym kraju różnych dzieł na rzecz młodzieży, zwłaszcza najbardziej opuszczonej, wprowadzały do niej, gdzie tylko to możliwe, elementy katechezy”⁵⁶.

Towarzystwo Salezjańskie podejmuje wychowanie i ewangelizację młodzieży we wszystkich swoich dziełach, często w formie nauczania katechetycznego. Do dzieł salezjańskich należą: oratoria, ośrodki młodzieżowe, szkoły, ośrodki doskonalenia zawodowego, internaty, domy dla młodzieży zagrożonej, domy rekolekcyjne, ośrodki wyspecjalizowane i inne⁵⁷. Odnowienie i wzmocnienie dynamizmem ewangelizacyjnym posługi katechetycznej w tych wszystkich dziełach salezjańskich jest m.in. zadaniem koadiutorów⁵⁸.

Katechizacja powinna być prowadzona także z wykorzystaniem kościołów nieparafialnych, co również stwarza okazję do posługiwania braci zakonnych. Sytuacja taka wymaga uzgodnienia z proboszczem i uwzględnienia przepisów diecezjalnych⁵⁹. Zakonnicy i członkowie stowarzyszeń życia apostołskiego podlegają w sprawach duszpasterskich władzy biskupów⁶⁰. Katechizacja czasem wymaga się obecności koadiutorów w innych jeszcze dziełach. „Posługa na rzecz młodzieży może niekiedy wymagać naszej obecności w instytucjach niesalezjańskich, aby ściślej współdziałać z kościołami partykularnymi w duszpasterstwie młodzieży lub świata pracy oraz w trosce o powołania”⁶¹.

Praca katechetyczna braci zakonnych jest zróżnicowana i zależna od różnych środowisk oraz odmiennych odbiorców. Można wyróżnić: katechetów w krajach dawniej chrześcijańskich, którzy uzupełniają brak kapłanów; pracujących z dziećmi, młodzieżą lub z dorosłymi; przygotowujących do przyjęcia sakramentów; oddelegowanych do pracy z osobami nieprzystosowanymi lub niepełnosprawnymi, albo też z emigrantami i osobami żyjącymi na marginesie⁶². Pośród różnych typów katechetów wymienić trzeba również katechistów, tj. pracujących na terenach misyjnych⁶³.

⁵⁵ KPK 1983, kan 778.

⁵⁶ Konferencja Episkopatu Polski, Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce, 20 VI 2001, Kraków 2001, nr 131.

⁵⁷ Por. Konst., nr 42.

⁵⁸ Por. Il salesiano coadiutore, dz.cyt., s. 174.

⁵⁹ Por. E. Sztáfrowski, dz.cyt., t. 3, s. 40.

⁶⁰ Por. KPK 1983, kan 678 § 1, 738 § 2.

⁶¹ Reg.Og., nr 35.

⁶² Por. *Dyrektorium ogólne o katechizacji...*, nr 232.

⁶³ Por. tamże, nr 232; *Catechesi tradendae...*, nr 66.

Różnorodność posługi katechetycznej domaga się odpowiedniego przygotowania. Kodeks z 1983 r. nakłada na ordynariuszy miejsca obowiązek właściwego przygotowania katechetów⁶⁴. Ordynariusze zakonnicy również winni mieć na uwadze formację katechetyczną braci zakonnych. Przesłanką za tym jest m.in. tematyka formacji katechetycznej, która wielokrotnie pojawia się w dokumentach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, np. w Ogólnej instrukcji katechetycznej z 1971 r. i Dyrektorium ogólnym o katechizacji z 1997 r.

Posługę katechetyczną braci zakonnych można odczytać nie tylko jako ich obowiązek, ale także jako prawo. Laikat więc i koadiutorzy katechizuje „w porozumieniu i we współpracy z hierarchią, która ze swej strony winna świeckich chętnie angażować do tych zadań, udzielając im misji kanonicznej”⁶⁵. Kodeks z 1983 r. wskazuje na możliwość przekazania świeckim mandatu do nauczania. „Podobnie – zachowując jednak przepisy stawiające wymagania co do zdadności – mogą otrzymać od kompetentnej władzy kościelnej zlecenie nauczania świętej nauki”⁶⁶. Nauczanie katechetyczne nie jest działaniem prywatnym, jest pełnieniem misji Kościoła. Dlatego „winno zawsze pozostawać pod kierownictwem prawowitej władzy kościelnej. Kto katechizuje, działa w imieniu Kościoła i z mandatu Kościoła”⁶⁷.

2. MISYJNA DZIAŁALNOŚĆ KOŚCIOŁA

Działalność misyjna Kościoła zwraca się szczególnie ku ewangelizacji osób niewierzących. Wynika ona z natury Kościoła⁶⁸. Celem posługi „jest ewangelizowanie i zaszczepianie Kościoła pośród ludów albo grup, wśród których nie jest on jeszcze zakorzeniony, [...] w ten sposób niech z zasiewu słowa Bożego wzrasta dostatecznie wiele zakładanych na całym świecie rodzimych Kościołów partykularnych, obdarzonych własnymi siłami i dojrzałością”⁶⁹.

W posłudze misyjnej uczestniczą wszyscy wierni. To podstawowe założenie oddaje kan. 781 aktualnego Kodeksu: „Ponieważ cały Kościół jest ze swej natury misyjny, a dzieło ewangelizacji winno być uznane za fundamentalny obowiązek

⁶⁴ Por. KPK 1983, kan 780.

⁶⁵ J. Dyduch, *Udział świeckich w misji prorockiej...*, s. 12.

⁶⁶ KPK 1983, kan 229 § 3.

⁶⁷ Dyrektorium katechetyczne..., nr 121. O udzieleniu misji kanonicznej katechetom szkolnym przez biskupa diecezjalnego, por. tamże, nr 82, 90. Termin upoważnienie (*missio canonica*) do nauczania religii występuje w Konkordacie polskim z 28 VII 1993, tekst dokumentu w: W. Góralski, *Konkordat Polski 1993 od podpisania do ratyfikacji*, Warszawa 1998, art. 12, ust. 3. O mandacie, którego udziela się katechetom, por. także E. Zanetti, *I laici nel munus...*, s. 203–204; tenże, *I laici possono predicare...*, s. 273–274.

⁶⁸ Por. Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes*, 7 XII 1965, w: *Sobór Watykański II...*, nr 2.

⁶⁹ Tamże, nr 6. Por. Konst., nr 30.

Ludu Bożego, stąd wszyscy wierni, świadomi swojej odpowiedzialności, winni wносить swój udział w dzieło misyjne”.

W dzieło ewangelizacji w istotny sposób wpisują się bracia zakonnici. O misyjnej roli instytutów życia konsekrowanego stanowi Kodeks z 1983 r. w kan. 783: „Ponieważ członkowie instytutów życia konsekrowanego na mocy samej konsekracji poświęcają się na służbę Kościołowi, powinni w sposób właściwy ich instytutowi mieć szczególny udział w działalności misyjnej”. Można powiedzieć, że istnieje pełna współzależność między powołaniem misyjnym i powołaniem zakonnym⁷⁰. Konsekracja czyni ich dyspozycyjnymi wobec głoszenia Ewangelii; są także przedsiębiorczy, pomysłowi, oryginalni i wielkoduszni, mimo różnych niebezpieczeństw dla zdrowia i życia⁷¹. Instytuty życia czynnego pełnią ważną rolę ewangelizacyjną. Na ich zaangażowanie misyjne wskazywał Sobór Watykański II⁷².

Towarzystwo św. Franciszka Salezego podejmuje pracę misyjną, jako jeden z ważnych sektorów swego posłannictwa. „Ludy nieznające jeszcze Ewangelii stanowiły szczególny przedmiot troski i apostołskiego zapału Księdza Bosko. Nie przestają one pobudzać i podtrzymywać także naszej gorliwości. W pracy misyjnej dostrzegamy bowiem istotny rys naszego Zgromadzenia”⁷³.

W pracy misyjnej koadiutorów, wraz ze wszelką ich zewnętrzną aktywnością, powinno uwidaczniać się ich świadectwo. „Najważniejszym przejawem misji nie są bowiem zewnętrzne dzieła, ale przede wszystkim uobecnianie w świecie samego Chrystusa przez osobiste świadectwo”⁷⁴. „Szczególny wkład osób konsekrowanych w ewangelizację polega przede wszystkim na świadectwie życia całkowicie oddanego Bogu i braciom na wzór Zbawiciela [...]”⁷⁵. Świadectwo życia niekiedy stanowi jedyną formę ewangelizacji. „Tam, gdzie uwarunkowania religijne, społeczne lub polityczne nie zezwalają na stosowanie jawnych form ewangelizacji, niech Zgromadzenie podtrzymuje i rozwija obecność misyjną poprzez świadectwo i służbę”⁷⁶.

Doznanie miłości Boga prowadzi do dzielenia się z tymi, którzy Go nie znają. Jest to bodziec do włączenia się osób konsekrowanych w pierwszą ewangelizację, w przepowiadanie Chrystusa wszystkim narodom⁷⁷. Różne są działania misyjne. Obok modlitwy jest miejsce na organizowanie pomocy materialnej i technicznej, zwłaszcza w krajach, które pomagają misjom.

⁷⁰ Por. E. Gambari, dz.cyt., s. 522.

⁷¹ Por. *Evangelii nuntiandi*, nr 69.

⁷² Por. *Ad gentes*, nr 40; Jan Paweł II, Encyklika o stałej aktualności posłania misyjnego *Redemptoris missio*, 7 XII 1990, AAS 83 (1991), s. 317nn, nr 65–66, 69.

⁷³ Konst., nr 30.

⁷⁴ *Vita consecrata*, nr 72.

⁷⁵ Tamże, nr 76. „Apostolstwo wszystkich zakonników polega na świadectwie ich życia konsekrowanego, które winni ożywiać modlitwą i pokutą”, KPK 1983, kan 673.

⁷⁶ Reg.Og., nr 22.

⁷⁷ Por. *Vita consecrata*, nr 77–80.

Zaangażowanie misyjne wyraża się wreszcie przez aktywną posługę misjonarzy na terenach misyjnych. „Misjonarze, a więc ci, którzy są posyłani przez kompetentną władzę kościelną do podejmowania dzieła misyjnego, mogą być dobierani z terenów misyjnych lub spoza nich, spośród [...] członków instytutów życia konsekrowanego, albo stowarzyszeń życia apostołskiego [...]”⁷⁸. Koadiutorzy salezjańscy zgodnie z tą normą mogą być posłani jako misjonarze.

Misjonarze w swojej posłudze winni uwzględnić wymagania inkulturacji i wolności religijnej, na co wskazuje Kodeks w kan. 787: „§ 1. Misjonarze przez świadectwo życia i słowa powinni nawiązać dialog z niewierzącymi w Chrystusa, ażeby w sposób przystosowany do ich mentalności i kultury, otworzyć im drogi, na których mogliby poznać orędzie ewangeliczne. § 2. Mają także zatroszczyć się o to, ażeby ci, których uznają za przygotowanych do przyjęcia orędzia ewangelicznego, pouczyć o prawdach wiary, tak aby, gdy o to poproszą w sposób wolny, zostali dopuszczeni do przyjęcia chrztu”⁷⁹.

Wymagania inkulturacji i dialogu międzyreligijnego przybliża Adhortacja *Vita consecrata*. Jest to proces zbliżania się misjonarzy, braci zakonnych, do innych kultur, do inaczej myślących ludzi. Koniecznymi postawami są tu szacunek, miłość i pokora wobec innych, na wzór Chrystusa⁸⁰.

Koadiutorzy winni jakby „wejść” w miejscową kulturę, by przybliżyć Chrystusa ludom misyjnym. „Za przykładem Syna Bożego, który we wszystkim upodobił się do swoich braci, misjonarz salezjański przyjmuje wartości tych ludów i dzieli z nimi ich troski i nadzieje”⁸¹. Przygotowanie poprzedzające wyjazd na misję winno się łączyć z dalszym pogłębianiem m.in. znajomości języków miejscowych oraz etnologii i antropologii⁸².

3. WYCHOWANIE KATOLICKIE

Kościół w całej pełni włącza się w misję wychowawczą. „Z szczególnej racji prawo i obowiązek wychowania należy do Kościoła, któremu została zlecona przez Boga misja niesienia ludziom pomocy, aby mogli osiągnąć pełnię życia chrześcijańskiego”⁸³. Kościół jest świadom, że powinien być obecny na polu edu-

⁷⁸ KPK 1983, kan 784.

⁷⁹ „W krajach niechrześcijańskich, salezianie, stosując swoją metodę wychowawczo-duszpasterską, powinni stwarzać warunki dobrowolnego dojścia do przyjęcia wiary, w poszanowaniu wartości kulturowych i religijnych właściwych środowisku”, Reg.Og., nr 22.

⁸⁰ Por. *Vita consecrata*, nr 80.

⁸¹ Konst., nr 30; por. Reg.Og., nr 18.

⁸² „Każdy misjonarz niech ma możliwość uczęszczania do ośrodków organizowanych przez Kościoły partykularne lub przez inspektorie dla swego przygotowania specjalistycznego i przystosowanej odnowy. Niech się przykłada do nauki języków i do studiów etnologii i antropologii”, Reg.Og., nr 19.

⁸³ KPK 1983, kan 794 § 1.

kacji, i że „wychowanie stanowi istotny element jego misji”⁸⁴. Osoby konsekrowane są powołane, aby także na polu edukacyjnym dawać świadectwo o Bogu⁸⁵.

Oddziaływanie wychowawcze obejmuje zarówno wychowanków, jak i całe środowiska wychowawcze. Działanie edukacyjne zakonników oznacza tworzenie miejsc komunii i łaski, wspólnej przestrzeni wiary i życia⁸⁶.

Wiedza i wiara są przekazywane młodym ludziom w miłości. Miłość „jest to jeden z najcenniejszych darów, jakie osoby konsekrowane mogą również dzisiaj ofiarować młodzieży, wychowując i otaczając ją miłością, zgodnie z mądrym zaleceniem św. Jana Bosko: »Młodzi powinni nie tylko być kochani, ale i wiedzieć, że są kochani«”⁸⁷.

W Adhortacji *Vita consecrata* znajduje się wyraźna zachęta, by osoby konsekrowane podejmowały misję wychowawczą poprzez prowadzenie różnego rodzaju szkół, uniwersytetów i uczelni wyższych⁸⁸. Działalność wychowawcza jest ponadto znakiem miłości do ubogich. „Jednym z najbardziej wyrazistych przejawów miłości do ubogich są działania zmierzające do uwolnienia ludzi od tej niezwykle dotkliwej formy ubóstwa, jaką jest brak formacji kulturalnej i religijnej”⁸⁹.

Zgromadzenie Salezjańskie włącza się w misję wychowawczą Kościoła, która jednocześnie jest misją ewangelizacyjną. W pierwszej kolejności odbiorcami posłannictwa salezjańskiego jest młodzież, zwłaszcza uboższa, oraz młodzież świata pracy⁹⁰. Celem wychowania salezjańskiego jest pełny rozwój człowieka obejmujący porządek doczesny a zarazem ukierunkowany na Chrystusa – Człowieka doskonałego⁹¹. „Jako wychowawcy współpracujemy z młodymi w rozwijaniu ich uzdolnień i postaw aż do pełnej dojrzałości. Zależnie od różnych sytuacji, dzielimy się z nimi chlebem, rozwijamy ich umiejętności zawodowe i formację kulturalną”⁹².

Przedstawione wskazania Kościoła podejmują koadiutorzy salezjańscy. Ich działalność wychowawcza ma miejsce w różnorodnych dziełach własnych Zgromadzenia Salezjańskiego, w tym i szkołach. Wkład wychowawczy koadiutorów wnosi wartości właściwe im jako świeckim, co czyni ich w szczególny sposób świadkami Boga wobec młodzieży⁹³. Poniżej zostanie omówiona ich posługa w szkołach niższego stopnia (podstawowych i średnich) oraz wyższego stopnia, tj. uczelniach wyższych.

⁸⁴ *Vita consecrata*, nr 96.

⁸⁵ Por. tamże.

⁸⁶ Por. tamże.

⁸⁷ Tamże.

⁸⁸ Por. tamże, nr 97.

⁸⁹ Tamże.

⁹⁰ Por. Konst., nr 26–27.

⁹¹ Por. tamże, nr 31.

⁹² Tamże, nr 32.

⁹³ Por. Konst., nr 45.

3.1. Szkoły

Tworzenie i prowadzenie szkół jest zazwyczaj obowiązkiem struktur państwowych. Równolegle ze szkołami państwowymi mogą istnieć szkoły katolickie. Prawodawca kościelny zastrzega sobie prawo ich zakładania⁹⁴. Podobne prawo, za zgodą biskupa diecezjalnego, przysługuje instytutom zakonnym. „Instytuty zakonne, których właściwym zadaniem jest wychowanie, pozostając wierne swojej misji, niech starają się podejmować katolickie wychowanie również poprzez własne szkoły, zakładane za zgodą biskupa diecezjalnego”⁹⁵. Szkoła katolicka, w której są obecni zakonnicy, jest bogatsza o specyficzne bogactwo świadectwa zakonnego życia chrześcijańskiego⁹⁶.

W katolickich szkołach, niezależnie od podmiotu prowadzącego szkołę, jest miejsce dla braci zakonnych. Bez względu na to, czy są nauczycielami, czy wychowawcami, powinni cechować się wysokimi walorami. „W szkole katolickiej nauczanie i wychowanie powinny się opierać na zasadach chrześcijańskiej doktryny. Wykładowcy mają się odznaczać zdrową nauką i prawością życia”⁹⁷. O ich ważności i roli przypominał posoborowy dokument *Szkoła katolicka*. „Osoby nauczające stanowią najważniejszy czynnik, który nadaje szkole katolickiej jej szczególny charakter przez swe działanie i świadectwo. Trzeba więc zapewnić i popierać ich stałe kształcenie przez odpowiednie duszpasterstwo”⁹⁸. Nauczyciele w szkole katolickiej w pewnej mierze angażują autorytet Kościoła i wspólnoty chrześcijańskiej. Nie występują w szkole i nie nauczają tam jedynie we własnym imieniu⁹⁹.

Obecności osób konsekrowanych w szkole Kongregacja Wychowania Katolickiego poświęciła osobny dokument¹⁰⁰. Chociaż bracia zakonnicy nie są w nim wyróżnieni, to także do nich odnosi się jego przesłanie. Dokument ten, wychodząc od nakreślenia tożsamości osób konsekrowanych, dochodzi do omówienia ich misji wychowawczej w szkołach różnego rodzaju. Misję tę zakreślają szczególnie trzy przestrzenie. Po pierwsze, wychowanie ściśle łączy się z ewangeliza-

⁹⁴ Por. KPK 1983, kan 800 § 1. O prawie do zakładania i prowadzenia szkół katolickich, por. Sobór Watykański II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*, 28 X 1965, w: Sobór Watykański II..., s. 314–324, nr 8.

⁹⁵ KPK 1983, kan 801.

⁹⁶ Por. Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Świecki katolik świadkiem wiary w szkole*, 15 X 1982, Poznań 1986, nr 43. 46.

⁹⁷ KPK 1983, kan 803 § 2. Por. *Gravissimum educationis*, nr 8.

⁹⁸ Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Szkoła katolicka*, 19.03.1977, nr 78; apel Kościoła o kontynuowanie misji nauczycielskiej i wychowawczej zakonników w szkołach katolickich, por. tamże, nr 89.

⁹⁹ Por. E. Zanetti, *I laici nel munus...*, s. 212.

¹⁰⁰ Por. Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Osoby konsekrowane i ich misja w szkole. Refleksje i wskazania*, 28 X 2002, Poznań 2003.

cją¹⁰¹; po drugie, wychowawcy towarzyszą młodym ludziom w drodze do Boga¹⁰²; po trzecie, wychowanie kształtuje życie wspólne, otwiera na innych ludzi¹⁰³. Osoby konsekrowane, pomimo różnych przeszkód, są wezwane do podjęcia nowych wyzwań edukacyjnych. Ich obecność w szkole jest służbą dla przyszłości Kościoła i ludzkości¹⁰⁴.

Towarzystwo św. Franciszka Salezego podejmuje posługę wychowawczą w szkołach. „Szkoła salezjańska troszczy się o integralny rozwój ucznia poprzez przyswajanie przez niego i krytyczne wypracowywanie kultury oraz wychowanie go do wiary w perspektywie chrześcijańskiego przeobrażania społeczeństwa”¹⁰⁵. Środowisko wychowawcze szkoły w swoim programie łączy formację intelektualną z zawodową, zagospodarowuje czas wolny¹⁰⁶ i jest otwarte na okoliczną ludność¹⁰⁷. Inną formą posługi, którą Zgromadzenie Salezjańskie podejmuje, są internaty i bursy szkolne¹⁰⁸. We wszystkich tych instytucjach koadiutorzy pełnią ważne funkcje wychowawcze. Ich posługa może być wychowawcza i nauczycielska, zwłaszcza w szkołach technicznych i zawodowych, lub tylko wychowawcza, gdy wypełniają oni różnorakie posługi, np. ekonomiczne i administracyjne w szkołach¹⁰⁹.

Oddziaływanie braci zakonnych może być inne we własnych szkołach zakonnych, a inne w szkołach państwowych¹¹⁰. W tych drugich, obok funkcji wychowawczych ważnym zadaniem koadiutorów są obowiązki katechetyczne, powyżej przybliżone.

3.2. Uniwersytety i fakultety katolickie oraz kościelne

„Równie troskliwą opieką Kościoła otacza szkoły wyższe, zwłaszcza uniwersytety i fakultety”¹¹¹. Misja Kościoła obejmuje uczelnie publiczne i prywatne, a zwłaszcza katolickie lub kościelne. Analogicznie do szkół katolickich, Kościół

¹⁰¹ Por. tamże, nr 30–40.

¹⁰² Por. tamże, nr 41–59.

¹⁰³ Por. tamże, nr 60–80.

¹⁰⁴ Por. Z. Grocholewski, *Le persone consacrate e la loro missione nella scuola*, „Seminarium” 43 (2003) nr 3, s. 717.

¹⁰⁵ Reg.Og., nr 13.

¹⁰⁶ Por. tamże.

¹⁰⁷ Por. tamże, nr 14.

¹⁰⁸ Por. tamże, nr 15.

¹⁰⁹ Por. Il salesiano coadiutore..., s. 173.

¹¹⁰ O zadaniach Kościoła w szkołach niekatolickich, por. *Gravissimum educationis*, nr 7.

¹¹¹ *Gravissimum educationis*, nr 10.

ma prawo do zakładania i prowadzenia zarówno uniwersytetów czy fakultetów katolickich, jak i kościelnych¹¹².

Kościelne zadanie nauczycielskie również wypełniają instytuty zakonne na uczelniach wyższych. „Ze względu na doniosłą rolę, jaką katolickie i kościelne Uniwersytety i Fakultety odgrywają w dziedzinie wychowania i ewangelizacji, Instytuty, które je prowadzą, niech będą świadome swojej odpowiedzialności i niech dbają o to, by nawiązywały one czynny dialog ze współczesną kulturą, ale zarazem zachowywały swój szczególny charakter katolicki w duchu pełnej wierności Magisterium Kościoła”¹¹³. Katolickie i kościelne uczelnie wyższe są kolejną przestrzenią, na której bracia zakonnicy mogą służyć Kościołowi i młodym ludziom.

Podając zadania nauczycielskie, powinni spełniać szczególne kryteria. „Władza kompetentna, zgodnie z postanowieniami statutów, ma obowiązek zatroszczyć się o to, ażeby nauczycielami uniwersytetów katolickich mianować osoby, które obok odpowiednich kwalifikacji naukowych i pedagogicznych, odznaczają się również nieskazitelną doktryną i dobrymi obyczajami”¹¹⁴. Wraz z wysokim poziomem naukowym i wiernością doktrynie katolickiej wykładowcy uczelni katolickich powinni umacniać, a przynajmniej respektować, katolicki charakter uczelni¹¹⁵. Na uczelniach kościelnych bracia zakonnicy tylko wtedy mogą podejmować funkcję wykładowcy, gdy uzyskują zgodę własnego ordynariusza lub przełożonego¹¹⁶.

Spośród wykładowców uczelni wyższych prawo kanoniczne wyodrębnia wykładowców przedmiotów teologicznych. Obok wyżej wymienionych postulatów, muszą oni uzyskać dodatkowo zlecenie (*mandatum*) od władzy kościelnej¹¹⁷. Natura owego mandatu rodzi szereg dyskusji w literaturze kanonistycznej. Mandat im udzielony jest rodzajem publicznego potwierdzenia, że wykładowca pozostaje we wspólnocie Kościoła katolickiego oraz że nauka przez niego wykładana jest zgodna z doktryną tegoż Kościoła¹¹⁸.

Rektor uniwersytetu katolickiego lub kościelnego oraz część wykładowców jest zobowiązana do złożenia wyznania wiary. „Przed wielkim kanclerzem, a gdy

¹¹² Por. KPK 1983, kan 807, kan 815. Instytut zakonny, za zgodą biskupa diecezjalnego, również może erygować uniwersytet katolicki, por. Jan Paweł II, Konstytucja apostolska o uniwersytetach katolickich *Ex corde Ecclesiae*, 15 VIII 1990, AAS 82 (1990) s. 1475–1508, art. 3 § 2.

¹¹³ *Vita consecrata*, nr 97. Por. *Ex corde Ecclesiae*, nr 25.

¹¹⁴ KPK 1983, kan 810 § 1. Takie same wymagania dotyczą uczelni kościelnych, por. tamże, kan 818; Jan Paweł II, Konstytucja apostolska *Sapientia christiana* o uniwersytetach i wydziałach kościelnych, 15 IV 1979, AAS 71 (1979) s. 469–499, art. 22–30.

¹¹⁵ Por. *Ex corde Ecclesiae*, art. 4 § 1–4.

¹¹⁶ Por. *Sapientia christiana*, art. 23.

¹¹⁷ Por. KPK 1983, kan 812, kan 818.

¹¹⁸ Por. L. Gerosa, dz.cyt., s. 133–134; E. Zanetti, *I laici nel munus...*, s. 213; A. Montan, *L'Educazione cattolica*, w: *Gruppo italiano docenti di diritto canonico – La funzione di insegnare della Chiesa*, XIX Incontro di studio passo della Mendola – Trento, 29 VI–3 VII 1992, Milano 1994, s. 90.

takiego nie ma, przed ordynariuszem miejsca albo ich delegatami, rektor uniwersytetu kościelnego lub katolickiego – przy podejmowaniu funkcji; przed rektorem, który jest kapłanem, lub przed ordynariuszem miejsca albo przed ich delegatami – wykładowcy dyscyplin dotyczących wiary lub obyczajów, na jakichkolwiek uniwersytetach – przy podejmowaniu funkcji”¹¹⁹.

Część salezjanów pracuje na uczelniach wyższych¹²⁰. Prawo własne Zgromadzenia Salezjańskiego nie stanowi żadnych ograniczeń w posłudze koadiutorów na uniwersytetach katolickich i kościelnych. Salezjańscy bracia zakonnici mogą tam realizować zadania nauczycielskie.

Specyficznymi uczelniami kościelnymi są wyższe seminaria duchowne. Cechuje je akademicki charakter studiów, a profesorom seminaryjnym stawia się podobne wymagania do tych na innych uczelniach wyższych¹²¹. W procesie formacji seminaryjnej jest miejsce na współudział osób świeckich, na pozytywny wpływ duchowości świeckiej w procesie kształtowania¹²². Koadiutorzy nie są wykluczeni ze współudziału w formacji seminaryjnej, w tym od funkcji nauczycielskich. Polskie *Ratio studiorum* ogranicza tę możliwość w odniesieniu do nauczycieli przedmiotów teologicznych. „Profesorowie nauk teologicznych powinni być kapłanami”¹²³.

W adhortacji o życiu konsekrowanym *Vita consecrata* znajduje się zachęta skierowana do zakonników, aby pracowali także na uczelniach, których nie można utożsamiać z Kościołem. „Członkowie tych Instytutów i Stowarzyszeń niech będą gotowi do podjęcia pracy w państwowych strukturach edukacji, jeśli wymagają tego okoliczności”¹²⁴. Dlatego posługa koadiutorów może rozciągnąć się na wszystkie wyższe uczelnie.

4. ŚRODKI SPOŁECZNEGO PRZEKAZU

W dzisiejszym społeczeństwie coraz większą rolę odgrywają środki społecznego przekazu, zwłaszcza: prasa, kino, radio, telewizja i Internet¹²⁵. Stanowią one dla

¹¹⁹ KPK 1983, kan 833 nr 7.

¹²⁰ Obecność salezjanów w środowisku akademickim ilustruje zwłaszcza Papieski Uniwersytet Salezjański w Rzymie (Università Pontificia Salesiana), jako dzieło salezjańskie. Polscy salezjanie są obecni zwłaszcza w środowisku Uniwersytetu kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie.

¹²¹ Por. *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa 1999, nr 87.

¹²² Por. Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis*, 25 III 1992, Wrocław 1992, nr 66.

¹²³ *Zasady formacji kapłańskiej...*, nr 113.

¹²⁴ *Vita consecrata*, nr 97. O pracy salezjanów w strukturach niesalezjańskich, por. Reg.Og., nr 35.

¹²⁵ Z wyjątkiem Internetu, który jeszcze nie był wówczas znany, Kościół wypowiedział się na temat środków społecznego przekazu na Soborze Watykańskim II, por. Dekret o środkach społecznego przekazu *Inter mirifica*, 4 XII 1963, w: Sobór Watykański II..., s.87–95. Internet, jako aktual-

Kościół wręcz „pierwszy areopag” współczesnego świata, który jednoczy ludzkość i czyni z niej „światową wioskę”¹²⁶. Dlatego Kościół przyjmuje je i wykorzystuje w swojej misji ewangelizacyjnej. Głosząc Ewangelię, Kościół uznaje, że „do jego obowiązków należy głoszenie orędzia zbawienia, również za pomocą środków społecznego przekazu, i pouczanie ludzi o właściwym ich wykorzystaniu”¹²⁷.

Tak określone zadanie Kościoła powinni podejmować na miarę możliwości wszyscy wierni. Ciągłe aktualne pozostaje wezwanie Soboru, aby stosownie i rozważnie używać mediów, w zależności od wymogów czasu i okoliczności¹²⁸. Do realizacji tych celów zakonnicy powinni być kształceni, aby umieli wykorzystać te środki do apostołstwa¹²⁹.

Świadczenie braci zakonnych dokonuje się także przez mass media. Poprzez nie bracia zakonnicy mają okazję dać świadectwo Ewangelii. Apostołstwo poprzez media stwarza szerokie pole do inwencji i różnego rodzaju inicjatyw, czasem wręcz śmiałych¹³⁰. Podobnie jak w soborowej Deklaracji *Inter mirifica*, tak i w Adhortacji *Vita consecrata* znajduje się przesłanie do formacji osób konsekrowanych, aby zdobyły one znajomość języka typowego dla mediów¹³¹.

Środki społecznego przekazu są jednym z ważnych sektorów pracy salezjańskiej. „Pracujemy w dziedzinie przekazu społecznego. Jest to szczególne pole działania, które należy do priorytetowych zadań apostołskich posłannictwa salezjańskiego. [...] Za jego przykładem (ks. Bosko) uznajemy za dary Boże wielkie możliwości, jakie przekaz społeczny stwarza dla wychowania i ewangelizacji”¹³².

Szansa wykorzystania mediów w pracy salezjanów ma odzwierciedlenie w różnorodnych działaniach. Należą do nich praca w niesalezjańskich ośrodkach prasy, kina, radia i telewizji. Ponadto należy tworzyć i umacniać salezjańskie ośrodki wydawnicze czasopism i książek, jak również programów audiowizualnych, radiowych i telewizyjnych¹³³.

Środki społecznego przekazu mogą służyć nie tylko dobru. Dlatego też „Odpowiedź Kościoła ma charakter przede wszystkim wychowawczy: stara się uczyć wła-

ne wyzwanie współczesnego świata, jest przedmiotem dwóch dokumentów Magisterium Kościoła, por. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, Kościół a Internet, 22 II 2002, „Wiadomości KAI” – 10 III 2002, s. 31–35 (Kościół a Internet); Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Etyka w Internecie*, 22 II 2002, Wiadomości KAI – 17 III 2002, s. 31–35 (Etyka w Internecie).

¹²⁶ Por. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, Instrukcja duszpasterska o przekazy społecznych *Aetatis novae*, 22 II 1992, „L'Osservatore Romano” 6 (1992), nr 1.

¹²⁷ *Inter mirifica*, nr 3.

¹²⁸ Tamże, nr 13.

¹²⁹ Por. tamże, nr 15.

¹³⁰ Por. E. Gambari, *Życie zakonne*, s. 512. Jedną z takich nowości jest rozsyłanie SMS-ów z cytatami biblijnymi.

¹³¹ Por. *Vita consecrata*, nr 99.

¹³² Konst., nr 43.

¹³³ Por. Reg.Og., nr 31.

ściwego rozumienia ukrytych mechanizmów, uważnej oceny etycznej programów, a także kształtować zdrowe nawyki w korzystaniu ze środków przekazu. W tę pracę wychowawczą, mającą kształcić mądrych odbiorców i kompetentnych pracowników środków przekazu, osoby konsekrowane powinny wносить swój wkład [...]”¹³⁴.

„Salezjanie niech się troszczą o wychowanie młodzieży do rozumienia języka przekazu społecznego i do wyrabiania zmysłu krytycznego, estetycznego i moralnego. Niech popierają działalność muzyczną i teatralną oraz powstawanie kół czytelnictwa i filmu”¹³⁵.

Ewangelizacyjny i wychowawczy cel wykorzystania tych środków jest obowiązkiem duszpasterzy. Swój współudział mają jednakże wszyscy katolicy, na co wskazuje Kodeks z 1983 r. „Wszyscy wierni, w szczególności zaś ci, którzy mają jakiś udział w organizowaniu lub użyciu środków społecznego przekazu, powinni się starać świadczyć pomoc pasterskiej działalności, tak żeby Kościół mógł także poprzez te środki skutecznie wypełniać swoją misję”¹³⁶.

Prawo powszechne nakłada szczególne obowiązki na zakonników, w tym na braci zakonnych. „Członkowie instytutów zakonnych, aby mogli wydawać książki, traktujące o religii lub obyczajach, potrzebują także zezwolenia swojego wyższego przełożonego, zgodnie z konstytucjami”¹³⁷. „Ilekcja prawo wymaga kościelnej cenzury publikacji, powinna ją poprzedzić ocena cenzorów ustanowionych przez inspektora”¹³⁸. Należy również uzyskać licencję od ordynariusza miejsca, gdzie są wydawane książki¹³⁹.

Dalsze normy regulujące wykorzystanie środków społecznego przekazu ustanawiają ordynariusze miejsca lub Konferencje Episkopatu. Dotyczy to m.in. programów radiowych i telewizyjnych. „Do Konferencji Episkopatu należy wydanie przepisów określających warunki, jakie winny być wypełnione, aby duchowni oraz członkowie instytutów zakonnych mogli brać udział w programach radiowych lub telewizyjnych dotyczących nauki katolickiej lub obyczajów”¹⁴⁰.

W Polsce Kościół posiada własne, kościelne rozgłoszenie oraz prawo emitowania programów w publicznej radiofonii i telewizji. Występ w mediach jest dla wiernych okazją do dania chrześcijańskiego świadectwa, ale też wymaga unormowania. Dlatego Polska Konferencja Episkopatu wydała instrukcję, która regu-

¹³⁴ *Vita consecrata*, nr 99.

¹³⁵ Reg.Og., nr 32.

¹³⁶ KPK 1983, kan 822 § 3. O zadaniach i wyzwaniach związanych ze środkami społecznego przekazu, por. *Aetatis novae*, nr 6–19.

¹³⁷ KPK 1983, kan 832.

¹³⁸ Reg.Og., nr 34.

¹³⁹ Por. KPK 1983, kan 824 § 1.

¹⁴⁰ Tamże, kan 831 § 2.

luje zasady występowania duchownych i osób zakonnych oraz ewangelizacji w audycjach radiowych i telewizyjnych¹⁴¹.

Niektóre z norm powyższej instrukcji są szczególnie ważne w odniesieniu do braci zakonnych. Oczekuje się od nich, że podczas występowania w mediach wypowiadać się będą w duchu wierności Ewangelii, ale też w sposób wysoce kompetentny¹⁴². Wypowiedzi na temat wiary i obyczajów winny być zgodne z doktryną Kościoła, nie zaś z prywatnymi opiniami. Ze względu na możliwość utożsamienia brata zakonnego, który występuje w mediach, z autorytatywnymi wypowiedziami Kościoła, należy wyraźnie oddzielać prywatne osądy na tematy wiary i moralności od publicznego stanowiska Kościoła¹⁴³.

Na podjęcie stałej współpracy z ośrodkiem radiowym czy telewizyjnym potrzebna jest zgoda ordynariusza zakonnego¹⁴⁴. W programach telewizyjnych oczekuje się od braci zakonnych używania stroju zakonnego¹⁴⁵. Odpowiednio przygotowani mogą również pełnić zadania doradcze w mediach¹⁴⁶. Jeszcze inną funkcją, którą mogą podejmować, jeśli są do tego przygotowani, jest komentowanie transmisji celebracji liturgicznych¹⁴⁷.

W razie poważnych rozbieżności poglądów i postaw prezentowanych przez zakonnik należy zastosować upomnienie lub odpowiednią sankcję. Może się ona łączyć z wezwaniem do naprawienia szkody albo z zakazem wypowiadania się w mediach¹⁴⁸.

Na osobną uwagę zasługuje Internet. W ostatnim czasie wyrasta on na najpotężniejsze medium, z ogromną siłą oddziaływania¹⁴⁹. Wykorzystanie go rodzi jednak problemy etyczne – w odniesieniu do których, Kościół nie chce dyktować decyzji i wyborów, ale poprzez wskazanie kryteriów etycznych i moralnych pragnie pomagać wszystkim korzystającym z niego¹⁵⁰.

Kościół nie lęka się nowych środków społecznego przekazu. Przeciwnie, włącza je w swoją misję. „Ważne jest także, aby ludzie we wszystkich strukturach Kościoła korzystali twórczo z Internetu, wypełniając swe zobowiązania i pomagali wypełniać misję Kościoła”¹⁵¹. Jednym z ważniejszych zadań polecanym w dokumencie *Kościół a Internet*, jest wykształcenie medialne. Koadiutorzy winni je

¹⁴¹ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Normy Konferencji Episkopatu Polski dotyczące występowania duchownych i osób zakonnych oraz przekazywania nauki chrześcijańskiej w audycjach radiowych i telewizyjnych*, 9 III 2005, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 10 (2005) nr 1, s. 74–76.

¹⁴² Por. tamże, nr 8.

¹⁴³ Por. tamże, nr 9–11.

¹⁴⁴ Por. tamże, nr 13. O listach kościelnych stałych współpracowników w mediach, por. tamże, nr 14.

¹⁴⁵ Por. tamże, nr 15.

¹⁴⁶ Por. tamże, nr 16.

¹⁴⁷ Por. tamże, nr 17.

¹⁴⁸ Por. tamże, nr 21.

¹⁴⁹ Por. *Etyka w Internecie*, nr 2.

¹⁵⁰ Por. tamże, nr 18.

¹⁵¹ *Kościół a Internet*, nr 10.

zdobywać wraz z umiejętnościami niezbędnymi do korzystania z Internetu. Wiedza ta jest potrzebna im osobiście, ale także do dzielenia się z innymi, w różnych formach apostołstwa¹⁵².

ZAKOŃCZENIE

Koadiutorzy salezjańscy mogą uczestniczyć we wszystkich istotnych formach misji nauczycielskiej Kościoła. Z żadnej nie są wyłączeni. Wyjątkowe ograniczenia wynikają z racji teologiczno-prawnych, np. nie mogą oni głosić homilii w trakcie Mszy św. oraz wykładać przedmiotów teologicznych w wyższych seminariach duchownych w Polsce. Fundamentem pozwalającym im na udział w misji nauczycielskiej, jest sakrament chrztu i bierzmowania oraz konsekracja zakonna. Koadiutorzy nie tylko mają prawo do udziału w misji Kościoła, ale także obowiązek. Są wezwani do aktywnego udziału w zadaniach nauczycielskich Kościoła.

Współczesne wymagania kulturowe, religijne i technologiczne stawiają nowe zadania misji nauczycielskiej koadiutorów, m.in. aktywnej obecności w świecie środków społecznego przekazu. Mass media domagają się zintensyfikowanej posługi osób konsekrowanych.

THE PARTICIPATION OF SALESIAN BROTHERS IN THE TEACHING FUNCTION OF THE CHURCH

Summary

The article analyses the active part and assignments of Salesian brothers in the teaching function of the Church. The problem is examined with reference to the third book of the Code of Canon Law 1983 and law of the Society of St. Francis Sales. The author considers assignments of Salesian brothers in the ministry of the divine word, the missionary action of the Church, the Catholic education and instruments of social communication. Salesian brothers can fundamentally participate in all teaching functions. Small limitations, e.g. the prohibition of the predication of the homily during the Holy Mass, are derived from theological or legal reasons.

Nota o Autorze: ks. dr **ARKADIUSZ DOMASZK** – absolwent Uniwersytetu kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, adiunkt na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym SDB w Łądzie. Zainteresowania: prawo posługi nauczania, normy ogólne prawa kanonicznego, prawo wyznaniowe.

Słowa kluczowe: prawo kanoniczne, nauczycielskie zadanie Kościoła, koadiutor, brat zakonny

¹⁵² Por. tamże, nr 11.